

Ірина КОЧАН

Львівський національний університет імені Івана Франка

Дослідження галузевих терміносистем в українському термінознавстві (2000–2015)

Українське термінознавство, яке має неординарну історію, пройшло нелегкий шлях замовчувань і злетів, на що впливали здебільшого зовнішні чинники: відсутність єдиної національної держави, панування чужих мов на її територіальному просторі. І хоча витoki українського термінознавства сягають у середину XIX століття, у 20–30 рр. XX вже маємо десятиліття національного наукового відродження: існування Інституту української наукової мови у Києві, наукових товариств у великих містах України, плідна робота ентузіастів, які по краплинці збирали національні терміни і додавали їх до великої скарбниці національного фонду.

Під час Другої світової війни й перші роки після неї основні дослідження українських терміносистем відбуваються в діаспорі. Українські терміни збирають і упорядковують у Польщі, Німеччині, Сполучених Штатах Америки. Лише у 60–70-х роках з'являються окремі спроби опису національних терміносистем і в Україні. Справжній шквал відродження національних галузевих й поповнення їх новими власне українськими термінами спостерігаємо в кінці 80-х – на початку 90-х років. Один за одним виходять двомовні, здебільшого російсько-українські термінологічні словники, українські мовознавці пишуть і захищають кандидатські і докторські дисертації про галузеві терміносистеми.

У полі їхнього зору: історія становлення і розвитку конкретної науки, лексико-семантичні, структурно-словотвірні та генетичні особливості наукових термінів у тій чи іншій галузі. Українське термінознавство утверджується як наука. Розпочинають роботу відділ наукової термінології Інституту української мови АН України, термінологічні центри у Львові, Києві, Харкові, відбуваються щорічні термінологічні конференції, на яких науковці – фахівці різних наукових, технічних, мистецьких, медичних, спортивних сфер діяльності разом

із філологами-мовознавцями обговорюють найбільш наболілі питання функціонування термінів.

Ця робота продовжилася і на початку XXI століття. Лише від 2000 року до сьогодні захищено більше 100 дисертацій, у яких описано близько 50 наукових напрямків і дано рекомендації щодо удосконалення у них термінів та номенів щодо відповідності їх термінологічній і загальномовній нормі. Ознайомлюючись із текстами авторефератів, ми дійшли висновку, що кожна наукова галузь має свою історію становлення, певні особливості побудови терміносистеми у структурному та тематичному планах, перевагу тих чи інших мовних конструкцій на позначення наукових понять.

Тому **об'єктом** нашого дослідження стали автореферати дисертацій, захищених упродовж 2000–2015 рр. з українського термінознавства. А **предметом** — критерії оцінки сформованості кожної системи термінів, їхні мовні та мовленнєві особливості у зіставленні з іншими.

Мета роботи — проаналізувати зазначені автореферати щодо наукового напрямку, об'єкта, предмета досліджень, виявити специфіку кожної роботи, здійснити узагальнення щодо стану українського термінознавства на час 2015 року.

Серед зібраного матеріалу звертають на себе увагу автореферати, присвячені українському науковому стилю. Зокрема це робота **Ірини Гавриш**, яка розглянула науково-технічні тексти 20–30-х рр. XX ст. і на їхній основі детально описала розвиток наукового стилю цього періоду.¹ Дослідження окремого періоду розвитку українського наукового стилю стало основою формування теоретичної бази функціонування наукового стилю української мови, а опис окремих елементів мовної системи дозволив глибше зрозуміти співвідношення об'єктивного і суб'єктивного в мові, виявити закономірне й випадкове у науковому стилі. Дисертантка зазначила, що наукова література містить кілька різновидів наукових текстів: науково-технічні, науково-ділові, науково-гуманітарні, однак у її роботі уся увага була зосереджена саме на текстах науково-технічного спрямування. Жанрами наукового стилю є підручники і посібники для вищої школи, статті, доповіді, довідники, порадики, описи технічних пристроїв, приладів, конструкцій, механізмів тощо. Саме на них і зупинилася дослідниця. Оскільки мовознавці того періоду звертали увагу на питання літературних норм, бо почався процес дерусифікації, то І. Гавриш серед науково-технічних термінів виявила саме такі мовні моделі, які були характерні саме для нашої мови. Проведений аналіз дав змогу визначити шляхи формування української науково-технічної термінології досліджуваного періоду, а саме: творення науково-технічних термінів на основі словотворчих ресурсів української мови, добір українських відповідників до запозичених слів, використання інтернаціональних термінів.

¹ І. Гавриш, *Розвиток українського наукового стилю 20–30-х років XX століття (на матеріалі науково-технічних текстів)*, Харків 2001.

Науковий стиль сучасного періоду був також у полі зору інших молодих науковців. Однак їхня увага зосереджена лише на окремих аспектах цього стилю. Так, **Віталіна Кухарєва** розглянула комунікативний потенціал односкладних речень у науковому тексті (на матеріалі науково-технічної літератури), **Ганна Ракшанова** опрацювала систему дериваційних засобів сучасної науково-технічної термінології.² **Ірина Скорейко-Сіверська** детально проаналізувала освоєння англомовних запозичень в українській науково-технічній термінології.³ А **Оксана Мартиняк** синонімію і варіантність у ній.⁴ Метафору і метонімію як чинники творення української технічної термінології показала **Оксана Кримець**.⁵ Аналітичні номінації у цій самій системі термінів досліджувала **Лідія Гаращенко**.⁶

Найбільш досліджувані з лінгвістичного боку стали такі наукові галузі як економічна, правнична, медична. То ж і почнімо від них.

Як відомо, економічна сфера охоплює мікро і макроекономіку, кожна з яких має ще свої підвиди. На базі мікроекономіки виникли такі науки і навчальні дисципліни, як „Економіка підприємства”, „Фінанси підприємства”, „Бухгалтерський облік”, „Аудит”, „Маркетинг”, „Менеджмент” та інші. На основі макроекономіки — „Гроші і банки”, „Економіка зовнішньої торгівлі”, „Державні фінанси”, „Міжнародні фінанси” та інші.

Лінгвістичне дослідження цих терміносистем перебуває зараз у зародковому стані. Окремі галузі вже описали й проаналізували науковці. А до інших ще не дійшла черга.

Так, **Наталія Дячук** звернулася до питань становлення та кодифікації української соціально-економічної термінології.⁷ Вона виокремила 5 основних етапів становлення системи, починаючи від давньоруського періоду (XI ст.), у котрий, на її думку, виникали соціально-економічні назви і функціонували стихійно. Еволюція соціально-економічної лексики відбувалася протягом століть через постійне збільшення спеціальних найменувань та ускладнення системної організації терміносистеми, що виникла на її основі. Формування терміносистеми відбувалося шляхом різних способів термінотворення: лексичного,

² Г. Ракшанова, *Система дериваційних засобів сучасної науково-технічної термінології (когнітивно-номінативний аспект)*, Київ 2004.

³ І. Скорейко-Сіверська, *Освоєння англомовних запозичень в українській науково-технічній термінології*, Київ 2009.

⁴ О. Мартиняк, *Синонімія і варіантність в українській науково-технічній термінології*, Львів 2010.

⁵ О. Кримець, *Метафора і метонімія як чинники творення та розвитку української технічної термінології*, Харків 2010.

⁶ Л. Гаращенко, *Аналітичні номінації в науково-технічній термінології: когнітивно-онотомасіологічний аспект*, Харків 2015.

⁷ Т. Дячук, *Українська соціально-економічна термінологія: становлення і кодифікація*, Київ 2003.

морфологічного, синтаксичного. Не останнє місце посіли і запозичення термінів з інших мов. Такий ретельний опис термінологічного матеріалу сприяє процесу кодифікації термінів — відбору та закріпленню термінологічних норм.

Про семантику і прагматику сучасної термінології *маркетингу* йдеться у дисертації **Дарії Шапран**.⁸ Визначивши цей напрям як один із молодих підмов науки, дисертантка зазначила, що виокремлення цього шару з-поміж загально-економічної системи відображає процес диференціації, характерний для науки загалом. А оскільки це відносно молода галузь, то для неї характерні: взаємодія національного й інтернаціонального, насиченість синонімами й полісемантичними термінами, наявність фахових прототермінів, недостатня кодифікованість. А **Наталія Краснопольська** проаналізувала джерела та етапи формування української термінології *менеджменту* як одну із новітніх підсистем економіки.⁹ Системна організація цієї наукової сфери має певну специфіку: ядром терміносистеми є базові терміни економіки, відтак галузь послуговується термінами спеціальних економічних галузей: *маркетингу, комерції, бухгалтерії*, а також на периферії системи внаслідок транстермінологізації знаходимо *математичні, технічні, політичні, психологічні, географічні й філологічні* лексеми. Для цього економічного напрямку характерні іншомовні терміни, деякі з яких у нашій мові детермінізувалися.

Новітню економічну термінологію та її стилістичне вживання в сучасній українській мові (на матеріалі періодичних видань) описала **Галина Чорновол**.¹⁰

Українська термінологія *податкової сфери* привернула увагу **Олени Чорної**.¹¹ Як зазначає дослідниця, вона тісно пов'язана з виробничими і суспільно-економічними відносинами в країні. Упродовж свого розвитку терміносистема синтезувала знання різних наук: економіки, фінансів, правознавства і сьогодні є потужною системою, що обслуговує систему оподаткування. У роботі зібрано й проаналізовано українські податкові терміни на генетичному і функційному рівнях, простежено закономірності становлення і розвитку терміносистеми, з'ясовано специфіку її формування та розвитку в різні історичні періоди, проаналізовано продуктивні способи термінотворення.

Леся Кушмар підійшла до економічної лексики з погляду її існування у мовній картині світу¹², Метафоричні процеси у формуванні української

⁸ Д. Шапран, *Сучасна українська термінологія маркетингу: семантика і прагматика*, Дніпропетровськ 2005.

⁹ Н. Краснопольська, *Джерела та етапи формування української термінології менеджменту*, Київ 2014.

¹⁰ Г. Чорновол, *Новітня економічна термінологія та її стилістичне вживання в сучасній українській мові (на матеріалі періодичних видань)*, Київ 2004.

¹¹ О. Чорна, *Українська термінологія податкової сфери: структура, функціонування, формування*, Київ 2009.

¹² Л. Кушмар, *Лексика економічної сфери в мовній картині світу українців*, Луганськ 2011.

економічної термінології описала **Олена Винник**.¹³ Причина появи таких тропів у наукових галузях викликана багатьма чинниками, один з них — це відсутність номінативних засобів. Оскільки не завжди для нового поняття є назва, що одночасно розкривала б його зміст, мова науки використовує елементи повсякденного життя. Метафора в такому разі відіграє роль одного з найважливіших факторів поповнення економічної лексики, виступає потужним словотворчим засобом. Метафоризація активно сприяє мовній системі в заповненні утворених порожніх лакун. Для вираження різноманітної наукової інформації за допомогою метафоризації мобілізуються внутрішні ресурси мови. Серед багатогранного функціонального призначення цього універсального явища в наукових сферах автор дисертаційної праці виокремлює такі: номінативну, інформативну, мнемонічну, текстотвірну, евристичну, пояснювальну, емоційно-оцінну. Усі ці функції у повному обсязі зrealізовані в економічній лексиці.

Оксана Чусшкова захопилася аналітичними номінаціями в економічній терміносистемі і в роботі зосередила увагу на структурно-типологічному аспекті.¹⁴ Виявила шляхи творення досліджуваних одиниць, а також продуктивні моделі, за якими будуються економічні неоднослівні терміни. Запропоновано класифікацію аналітичних економічних номінацій за ступенем семантичної цілісності. Показано, що на всіх структурних рівнях кількісно переважають терміносполуки, в складі яких містяться як власне терміни, так і слова неспеціальної лексики. Охарактеризовано системні відношення в економічній термінології з визначенням основних зв'язків між її одиницями.

Наталія Жданова розглянула терміноутворювальні механізми у сфері біржової лексики.¹⁵ Вона проаналізувала англійські, українські та російські тексти біржової сфери, у тому числі інтернет-тексти. Визначила поняттєво-структурну організацію біржової лексики; розкрила її зв'язки зі спеціальною лексикою суміжних терміносистем, загальнонауковою та загальноживаною лексикою. Показала особливості функціонування біржової лексики в інтернет-текстах. Змодельовала динамічні процеси творення терміна у тексті та описала механізми цього процесу.

У світі понять, що швидко змінюються, та терміносистем, що розвиваються, саме запозичена термінологія починає відігравати домінуючу позицію. **Анатолій Олійник** звернув увагу на роль запозичень-англіцизмів у розвитку української мікроекономічної термінології. Він, зокрема, зазначив, що досліджувана терміносистема майже наполовину складається із запозичень. Таку кількість англіцизмів автор пояснює появою нового поняття з готовою

¹³ О. Винник, *Метафоричні процеси у формуванні української економічної лексики*, Харків 2007.

¹⁴ О. Чусшкова, *Аналітичні номінації в економічній терміносистемі (структурно-типологічний аспект)*, Харків 2002.

¹⁵ Н. Жданова, *Терміноутворювальні механізми у сфері біржової лексики*, Донецьк 2003.

англійською назвою та відсутністю вдалої автохтонної номінації. У роботі виділено прямі запозичення, перекладні напівкальки і кальки. Дослідник виявив ступінь інтернаціоналізації термінологічних одиниць на прикладі ізоглос української, англійської та німецької мов. Значну увагу приділено питанням уніфікації та унормування економічної термінології.

Водночас спостерігаємо й тенденцію до надмірного захоплення запозиченнями англословного походження у фінансово-економічній термінології, невинновдане використання іншомовних лексем за умови функціонування в мові автохтонних відповідників із тим самим значенням. Тож фахова оцінка щодо доцільності засвоєння англізмів у фінансово-економічній терміносистемі української мови є на часі. Цю тему підхопила **Анастасія Зеніна** і проаналізувала адаптацію англізмів у термінології банківської справи.¹⁶

Можемо констатувати, що економічна термінологія має в Україні своїх прихильників, які намагаються описати її підсистеми на різних мовних рівнях, виявити її мовні особливості і дати слушні пропозиції щодо її удосконалення. Однак не усі підсистеми ще описали лінгвісти. Попереду ще багато роботи, які чекають на своїх дослідників. У розділі дисертаційної праці, де автори наукових розвідок подають історію становлення терміносистеми, більшість дослідників переповідає основні віхи розвитку українського термінознавства, а не етапи становлення досліджуваної терміносистеми. Адже кожна наукова галузь може мати деякі відхилення від загальної історії становлення науки про терміни.

Правознавство також об'єднує низку окремих юридичних наук, до яких належать: *теорія держави і права, історія вчення про державу і право, конституційне, цивільне, адміністративне, кримінальне право*, а також низка міжгалузевих наук, до яких належать: *криміналістика, криминологія, судова психіатрія* та низка інших, утворених на стику різних напрямів. І окремо стоїть *міжнародне право*.

У зазначений період захищено чимало дисертацій про правничі терміносистеми. Це зокрема наукова праця **Майї Вербенсц** „Юридична термінологія української мови: історія становлення і функціонування”.¹⁷ Так, автор наукової праці зазначає, що інтенсивні трансформаційні процеси кінця ХХ – початку ХХІ ст. у Центрально-Східній Європі, безпосереднє сусідство України з європейськими державами та намагання наблизитися до єдиної європейської системи права вимагають відповідних змін у системі чинного українського законодавства і в регулюванні правових відносин. Довготривале функціонування в українському законодавстві й судочинстві не лише української, але й росій-

¹⁶ А. Зеніна, *Адаптація англізмів у термінології української банківської справи*, Донецьк 2014.

¹⁷ М. Вербенсц, *Юридична термінологія української мови: історія становлення і функціонування*, Київ 2004.

ської мови зумовлює сьогодні поняттєву неузгодженість термінів, що призводить до неточності формулювань. Отже, характерною в наш час, і не лише в Україні, є оптимізація робіт з аналізу національного різновиду субмови права, яким є мова законодавства (порівняймо, зокрема, з пол. „język prawny”). Оскільки питання українських мовних взаємин зі слов'янськими мовами (за винятком російської) у сфері субмови права не розглядалося, то її дослідження викликало велике зацікавлення саме таким ракурсом дослідження.

Вперше на засадах лінгвістики права аргументовано і розроблено принципи укладання українсько-польського та польсько-українського словника юридичної термінології філологічного типу, що корелює обсяг правової дефініції з лінгвістичними характеристиками словоформи.

Правничу *термінологію в законодавчих актах* України детально розглянула **Світлана Толста**.¹⁸ Адже актуальною є потреба багатоаспектного системного аналізу всіх складників лексичної системи української мови, особливостей їх структурних взаємозв'язків та функціонування. Увага дослідниці була зосереджена на дериваційних процесах формування правничої термінології, семантичному полі та функціональних особливостях правничої термінології української мови. Учена виявила українські загальноновживані слова як дублети правничих термінів, порушила проблему семантичної інтерпретації правничих термінів у юридичному дискурсі.

У 2009 році про *українську правничу термінологію у XX ст.* написала дисертацію **Надія Трач** і захистила її у Чернівецькому університеті. У роботі окреслено основні тенденції добору термінів: джерела їх формування, особливості запозичень, проблема синонімії, місце терміна в словниковій статті тощо. Окрему увагу приділено описові галицьких вкраплень у загальноукраїнській правничій термінології, механізмам русифікації термінології в 30–80-тих роках XX ст., проблемним питанням розвитку української правничої термінології в період незалежної України.

Петро Луньо зацікавився *термінологією конституційного права* і у дисертації здійснив всебічний її аналіз.¹⁹ Дослідник зазначив, що ця термінологіка займає провідне місце в системі національного права України, закріплює демократичні принципи організації публічної влади, взаємовідносин влади та громадянського суспільства. Джерельною базою дисертації стали термінологічні тлумачні словники та енциклопедії з конституційного права, а також навчальні посібники з цього юридичного напрямку. На їхній основі П. Луньо виявив розбіжності у поданні і трактуванні деяких термінів у лексикографічних працях. Детально й поетапно простежив молодий учений процес формування цієї терміносистеми.

¹⁸ С. Толста, *Правнича термінологія в законодавчих актах України*, Київ 2006.

¹⁹ П. Луньо, *Термінологія конституційного права України: історія становлення та системна організація*, Львів 2014.

Людмила Гапонова своє дослідження присвятила формуванню української криміналістичної термінології.²⁰ Вона простежила процес розвитку терміносистеми та виявила особливості її на сучасному етапі, що полягають у наявності значної кількості синонімів, специфічних тематичних та лексико-семантичних груп, а також у своєрідних способах номінації понять.

Оскільки правнича сфера на сучасному етапі розвитку тісно переплітається з іншими науковими галузями, в результаті чого утворюються нові напрями досліджень, то не дивно, що саме їм молоді лінгвісти-термінологи також приділяють належну увагу. Зокрема **Олена Шпильківська** детально проаналізувала термінологію *фінансового права*.²¹

Про англословні запозичення в українській правничій термінології поділилася своїми думками **Галина Сергєєва**.²²

Майже кожна робота містить рекомендації щодо мовного удосконалення термінів, тож позитивно, що пропозиції, висловлені у дисертаціях, узяли на озброєння фахівці і наполегливо впроваджують їх у життя.

Знов-таки спостерігаємо, що не усі наукові галузі правознавства вже охоплені глибоким лінгвістичним аналізом. Тобто попереду — непочатий край роботи.

Медичні науки також привертають до себе все більше і більше дослідників. Як і попередньо розглянуті напрями, медицину поділяють на клінічну, профілактичну, підліткову, народну і так далі. Кожна з яких має свої підтипи: теоретична і практична, котрі так само поділяються на стоматологію, гастроентерологію, офтальмологію, гінекологію тощо. Однією з перших у цей період була дисертація **Ганни Дидик-Меуш** „*Медична номенклатура в пам'ятках української мови XVI-XVIII ст.*”.²³ У ній досліджено українські медичні найменування на основі пам'яток XVI-XVIII ст., проаналізовано семантичну структуру, основні словотвірні моделі, походження, еволюційні процеси, системну організацію конститuentів тематичної групи „назви хвороб людей”, у межах якої функціонували лексико-семантичні групи „загальні назви хвороби” та „назви конкретних захворювань”. Простежено подальшу долю аналізованих найменувань, їхню роль у розвитку української літературної мови загалом та мови медичної науки зокрема, функціонування в сучасних говорах. Встановлено, що особливістю лексики цієї тематичної групи є її тісний зв'язок із природничими науками, удосконаленням знань про специфіку людського організму, що зробило досліджувану медичну номенклатуру динамічною та нестійкою. На думку дослідниці, початком вивчення історії українських медичних найменувань можна вважати працю Т. Олещук „*Медична лексика в давньоруській*

²⁰ Л. Гапонова, *Формування української криміналістичної термінології*, Запоріжжя 2012.

²¹ О. Шпильківська, *Українська термінологія фінансового права*, Київ 2010.

²² Г. Сергєєва, *Англословні запозичення в українській правничій термінології*, Харків 2002.

²³ Г. Дидик-Меуш, *Медична номенклатура в пам'ятках української мови XVI – XVIII ст.*, Львів 2001.

книжнописемній мові (назви хвороб та хворобливих станів)”. У роботі розвиток української номенклатури хвороб людей розглянуто у зв’язку з історією становлення номенклатурної системи мови взагалі і тематичної групи назв хвороб людей зокрема, що дає можливість теоретично обґрунтувати засади формування не тільки медичного, але й українського наукового назовництва загалом, також сприяє з’ясуванню загальних тенденцій розвитку словникового складу української мови.

Не менш цікавою є робота **Наталії Місник** „Формування української медичної клінічної термінології”.²⁴ Вибір теми дисертації був зумовлений недостатнім вивченням медико-клінічної термінологіки, невпорядкованістю її словникового складу, що пов’язано з відсутністю в українській мові словника клінічних термінів, а також відсутністю повного переліку клінічних термінів із визначеннями в наявних медичних тлумачних словниках. У роботі розглянуто питання мовного статусу медико-клінічного терміна, визначено його знакову специфіку. Проаналізовано шляхи формування системи клінічної термінології, встановлено джерела її поповнення. Досліджено засоби термінотворення, наведено головні словотвірні моделі, статус та семантичні характеристики формантів — складників терміна. Проаналізовано закономірності формування та розвитку клінічної термінології. Розроблено рекомендації щодо унормування термінології та здійснено спробу їх практичної реалізації.

Біологічну і медичну лексику у лікарських порадниках XVII-XVIII ст. описала **Тетяна Файчук**.²⁵ Предметом дослідження стали їхній склад, семантична структура, мотиви номінації і генеза. Мовний аналіз лексичних одиниць поєднався з їхнім функціональним медичним навантаженням, за рахунок чого виявлено „цінність” лексеми як у вузькоспеціальному лінгвістичному, так і лікувальному медичному, а отже, і в загальнолюдському аспекті. Дисертація максимально повно представляє староукраїнські назви рослин і тварин, назви форм ліків і лікарських препаратів. З’ясовано, що основу досліджених груп лексики становить питома українська лексика, ряд слів успадковані з праслов’янської мови, незначну частину складають іншомовні запозичення. Ботанічні, зоологічні й медичні назви мають свої структурні й морфологічні особливості, є семантично мотивованими і немотивованими. Матеріал розглянуто в етимологічному, семантичному й структурному аспектах.

„Вторинний номінацію в системі української медичної термінології” присвятила свою дисертацію **Наталія Цісар**.²⁶ Вона намагалася осмислити термінологічну систему з позицій ономазіології, тому здійснила цілісний мовний аналіз українських медичних термінів, утворених шляхом перенесення назви,

²⁴ Н. Місник, *Формування української медичної клінічної термінології*, Київ 2002.

²⁵ Т. Файчук, *Біологічна та медична лексика у лікарських порадниках XVI-XVIII ст.*, Київ 2004.

²⁶ Н. Цісар, *Вторинна номінація в системі української медичної термінології*, Львів 2009.

й довела їхню системність. Пошукувачка наукового ступеня виділила ономасіологічну базу вторинної номінації, запропонувала критерії розмежування мовних та літературних метафор та метонімій. Показала перехід загальноновживаних слів та термінів різних фахових систем у медичну галузь. Не оминула дисертантка і питання унормування наукових назв.

Дотичними до медичної сфери, а нерідко і будучи її частиною, є косметика та косметологія, яку описала **Надія Гимер** у роботі „Лексика косметики та косметології сучасної української мови”²⁷, логопедія, яку проаналізувала **Ірина Іваненко** у дисертації „Українська логопедична термінологія: структура, семантика, функціонування”.²⁸ лексико-семантичні та словотвірно-структурні особливості судово-медичної термінології розглянула **Таїсія Лепеха**.²⁹

Зацікавлення молодих дослідників привернула також сакральна сфера. За 15 років до неї звернулися: **Наталія Піддубна** („Формування номенклатури назв релігійних споруд в українській мові”³⁰, **Наталія Пуряєва** („Формування української церковно-обрядової термінології (назви богослужбових предметів)”³¹, **Альбіна Ковтун** („Інноваційні процеси в українській церковно-релігійній лексичі”³², **Юрій Осінчук** („Історія богослужбово-обрядової лексики української мови”³³, **Іванна Ворона** („Функціонування церковно-релігійних термінів-синонімів в українських богослужбових текстах”³³ тощо.

Досліджено термінологію й інших наукових галузей: *видавничу* (**Марія Процик**³⁴, **Марія Медведь**³⁵), *гідромеліоративну* (**Леся Малевич**³⁶), *лінгвістичну* (**Олена Медведь**³⁷, **Світлана Дербя**³⁸, **Ірина Ярошевич**³⁹, **Дарія**

²⁷ Н. Гимер, *Лексика косметики та косметології сучасної української мови*, Львів 2010.

²⁸ І. Іваненко, *Українська логопедична термінологія: структура, семантика, функціонування*, Сімферополь 2010.

²⁹ Т. Лепеха, *Лексико-семантичні та словотвірно-структурні особливості судово-медичної термінології*, Дніпропетровськ 2000.

³⁰ Н. Піддубна, *Формування номенклатури назв релігійних споруд в українській мові*, Харків 2000.

³¹ Н. Пуряєва, *Формування української церковно-обрядової термінології (назви богослужбових предметів)*, Київ 2001.

³² Ю. Осінчук, *Історія богослужбово-обрядової лексики української мови*, Київ 2008.

³³ І. Ворона, *Функціонування церковно-релігійних термінів-синонімів в українських богослужбових текстах*, Івано-Франківськ 2014.

³⁴ М. Процик, *Сучасна українська видавнична термінологія*, Київ 2006.

³⁵ М. Медведь, *Структура, семантика і функціонування термінів видавничо-поліграфічного виробництва у сучасній українській літературній мові*, Івано-Франківськ 2014.

³⁶ Л. Малевич, *Становлення і розвиток української гідромеліоративної термінології*, Київ 2000.

³⁷ О. Медведь, *Українська граматична терміносистема (історія та сучасний стан)*, Харків 2001.

³⁸ С. Дербя, *Українська термінологія в галузі прикладної (комп'ютерної) лінгвістики (логіко-лінгвістичний аналіз)*, Київ 2007.

³⁹ І. Ярошевич, *Українська морфологічна термінологія XX – початку XXI ст.*, Київ 2008.

Якимович-Чапран⁴⁰, Наталія Лашук⁴¹), металургійну (Неонела Ктитарова⁴²); машинобудівну (Оксана Литвин⁴³), мистецтва (Софія Булик-Верхола⁴⁴, Юлія Рисіч⁴⁵); спортивну Ігор Янків⁴⁶, Ольга Боровська⁴⁷); фізичну (Ірина Процик⁴⁸, Ірина Волкова⁴⁹) та ін. Звичайно, усі дисертації цього періоду неможливо охопити в одній статті, адже це тоді буде статистика, а не аналіз.

З усього сказаного випливає, що в Україні дисертації з термінології посідають одне із чільних місць. До розгляду терміносистем дослідники підходять з різних позицій: тематичного та лексико-семантичного наповнення, структури, походження, становлення, формування, функціонування, системної організації, парадигматики та синтагматики нормалізації та кодифікації. З одного боку, це добре, бо застосовують здебільшого подібні схеми аналізу, але з іншого — бракує праці, яка б узагальнила усі ці дослідження (кожного напрямку і кожної галузі зокрема), визначила специфіку кожного з них у мовно-структурному відношенні, лексичному, словотвірному, системному.

Навіть побіжний огляд авторефератів дисертацій з термінознавства дає підстави говорити про цілу низку ще не досліджених наукових ділянок. І дає змогу обрати для своєї наукової праці ту нішу, яка дозволить не лише отримати науковий ступінь, але й прислужитися українській науці в подальшому утвердженні в ній української мови та її удосконаленню.

ЛІТЕРАТУРА

Боровська О., *Співвідношення національних та інтернаціональних термінів в українській термінології галузі фізичної культури та спорту*, Львів 2003.

⁴⁰ Д. Якимович-Чапран, *Лексика на позначення наукових понять з мовознавства у пам'ятках української мови XVI – XVII ст.*, Львів 2009.

⁴¹ Н. Лашук, *Лексична та концептуальна багатозначність лінгвістичної термінології в українській мові*, Київ 1914.

⁴² Н. Ктитарова, *Українська термінологія металургійної промисловості*, Дніпропетровськ 2000.

⁴³ О. Литвин, *Становлення української машинобудівної термінології*, Львів 2000.

⁴⁴ С. Булик-Верхола, *Формування і розвиток української музичної термінології*, Львів 2003.

⁴⁵ Ю. Рисіч, *Становлення й розвиток терміносистеми художнього розпису в українській мові*, Дніпропетровськ 2003.

⁴⁶ І. Янків, *Українська спортивна термінологія (історико-методологічний аналіз)*, Луцьк 2000.

⁴⁷ О. Боровська, *Співвідношення національних та інтернаціональних термінів в українській термінології галузі фізичної культури та спорту*, Львів 2003.

⁴⁸ І. Процик, *Українська фізична термінологія другої половини XIX- першої третини XX століття*, Львів 2000.

⁴⁹ І. Волкова, *Лексико-семантична характеристика сучасної української фізичної термінології (на матеріалі спеціалізованих видань 90-х рр. XX ст.)*, Харків 2002.

- Булик-Верхола С., *Формування і розвиток української музичної термінології*, Львів 2003.
- Вербенец М., *Юридична термінологія української мови: історія становлення і функціонування*, Київ 2004.
- Винник О., *Метафоричні процеси у формуванні української економічної лексики*, Харків 2007.
- Волкова І., *Лексико-семантична характеристика сучасної української фізичної термінології (на матеріалі спеціалізованих видань 90-х рр. XX ст.)*, Харків 2002.
- Ворона І., *Функціонування церковно-релігійних термінів-синонімів в українських богослужбових текстах*, Івано-Франківськ 2014.
- Гавриш І., *Розвиток українського наукового стилю 20–30-х років XX століття (на матеріалі науково-технічних текстів)*, Харків 2001.
- Гапонова Л., *Формування української криміналістичної термінології*, Запоріжжя 2012.
- Гарашенко Л., *Аналітичні номінації в науково-технічній термінології: когнітивно-онотомасіологічний аспект*, Харків 2015.
- Гимер Н., *Лексика косметики та косметології сучасної української мови*, Львів 2010.
- Дидик-Меуш Г., *Медична номенклатура в пам'ятках української мови XVI – XVIII ст.*, Львів 2001.
- Дерба С., *Українська термінологія в галузі прикладної (комп'ютерної) лінгвістики (логіко-лінгвістичний аналіз)*, Київ 2007.
- Дячук Т., *Українська соціально-економічна термінологія: становлення і кодифікація*, Київ 2003.
- Жданова Н., *Терміноутворювальні механізми у сфері біржової лексики*, Донецьк 2003.
- Зеніна А., *Адаптація англзмів у термінології української банківської справи*, Донецьк 2014.
- Іваненко І., *Українська логопедична термінологія: структура, семантика, функціонування*, Сімферополь 2010.
- Краснопольська Н., *Джерела та етапи формування української термінології менеджменту*, Київ 2014.
- Кримець О., *Метафора і метонімія як чинники творення та розвитку української технічної термінології*, Харків 2010.
- Ктитарова Н., *Українська термінологія металургійної промисловості*, Дніпропетровськ 2000.
- Кушмар Л., *Лексика економічної сфери в мовній картині світу українців*, Луганськ 2011.
- Лашук Н., *Лексична та концептуальна багатозначність лінгвістичної термінології в українській мові*, Київ 1914.
- Лепеха Т., *Лексико-семантичні та словотвірні-структурні особливості судово-медичної термінології*, Дніпропетровськ 2000.
- Литвин О., *Становлення української машинобудівної термінології*, Львів 2000.
- Луньо П., *Термінологія конституційного права України: історія становлення та системна організація*, Львів 2014.
- Малевич Л., *Становлення і розвиток української гідромеліоративної термінології*, Київ 2000.

- Мартиняк О., *Синонімія і варіантність в українській науково-технічній термінології*, Львів 2010.
- Медведь М., *Структура, семантика і функціонування термінів видавничо-поліграфічного виробництва у сучасній українській літературній мові*, Івано-Франківськ 2014.
- Медведь О., *Українська граматична терміносистема (історія та сучасний стан)*, Харків 2001.
- Місник Н., *Формування української медичної клінічної термінології*, Київ 2002.
- Осінчук Ю., *Історія богослужбово-обрядової лексики української мови*, Київ 2008.
- Піддубна Н., *Формування номенклатури назв релігійних споруд в українській мові*, Харків 2000.
- Процик І., *Українська фізична термінологія другої половини XIX- першої третини XX століття*, Львів 2000.
- Процик М., *Сучасна українська видавнича термінологія*, Київ 2006.
- Пуряєва Н., *Формування української церковно-обрядової термінології (назви богослужбових предметів)*, Київ 2001.
- Ракшанова Г., *Система дериваційних засобів сучасної науково-технічної термінології (когнітивно-номінативний аспект)*, Київ 2004.
- Рисіч Ю., *Становлення й розвиток терміносистеми художнього розпису в українській мові*, Дніпропетровськ 2003.
- Сергєєва Г., *Англомовні запозичення в українській правничій термінології*, Харків 2002.
- Скорейко-Свірска І., *Освоєння англомовних запозичень в українській науково-технічній термінології*, Київ 2009.
- Толста С., *Правнича термінологія в законодавчих актах України*, Київ 2006.
- Трач Н., *Українська правнича термінологія в XX ст.*, Чернівці 2009.
- Файчук Т., *Біологічна та медична лексика у лікарських порадиниках XVI-XVIII ст.*, Київ 2004.
- Цісар Н., *Вторинна номінація в системі української медичної термінології*, Львів 2009.
- Чорна О., *Українська термінологія податкової сфери: структура, функціонування, формування*, Київ 2009.
- Чорновол Г., *Новітня економічна термінологія та її стилістичне вживання в сучасній українській мові (на матеріалі періодичних видань)*, Київ 2004.
- Чуєшкова О., *Аналітичні номінації в економічній терміносистемі (структурно-типологічний аспект)*, Харків 2002.
- Шапран Д., *Сучасна українська термінологія маркетингу: семантика і прагматика*, Дніпропетровськ 2005.
- Шпильківська О., *Українська термінологія фінансового права*, Київ 2010.
- Якимович-Шапран Д., *Лексика на позначення наукових понять з мовознавства у пам'ятках української мови XVI-XVII ст.*, Львів 2009.
- Ярошевич І., *Українська морфологічна термінологія XX – початку XXI ст.*, Київ 2008.
- Янків І., *Українська спортивна термінологія (історико-методологічний аналіз)*, Луцьк 2000.

RESEARCH RESULTS RELATED TO THE UKRAINIAN STUDIES TERMINOLOGY IN 2000–2015

The article presents research results of the Ukrainian studies terminology material collected in the period between 2000–2015. The author reviews abstracts of the Ukrainian terminology dissertations. The subject of the review are termsystems description tendencies, criteria of their formation assessment, their lingual and spoken peculiarities, as well as scientific fields processing degree and language improvement criteria. The goal is to analyze the above-mentioned abstracts, to evaluate different aspects of termsystem descriptions as well as to find out the degree of the processed scientific fields outlining a prospect for further research.

Each scientific field has its own establishment history, peculiarities of termsystem construction in themes and structure as well as advantages of one or another scientific language construction concepts and models. The material is provided by scientific vectors: science and technology terminology, economic, medical terminology, etc. Scientific areas that attract Ukrainian researchers and perspectives of the term analysis are indicated. Since 2000 until today, there have been defended more than 100 dissertations which describe nearly 50 scientific vectors.

Key words: Ukrainian language, terminology, abstracts.